

GÖSTA BOHMAN:

Socialdemokratisk bostadspolitik – ett fiasko

Thord Strömberg anser sig ha "råkat värst ut" i min kritik av det forskarkollektiv som sammanställt "Socialdemokratins historia". Till grund härför lägger han mitt summariska avfärdande av hans beskrivning av socialdemokraternas bostadspolitik under det anspråksfulla mottot "success story" och med det mer "tentativa" påståendet att Sverige blev "bostadspolitikens mönsterland". Det var dessa svepande bedömningar – som inte har mycket med saklig analys att göra – samt tvånget att begränsa omfånget av min recension som ledde till att jag avstod från att mera substansiellt utveckla mina tankar om Strömbergs artikel. När han nu uppenbarligen känner sig förorättad, tar jag tillfället i akt att konkretisera min kritik.

Jag godtager i stort sett Strömbergs kronologiska och "formella" beskrivning av hur socialdemokratisk bostadspolitik så småningom tog form. Men om hans historieskrivning skall ha någon mening räcker det inte att enbart redovisa de *medel* som socialdemokraterna nyttjat för att nå sina politiska mål. Det helt avgörande för en historiskt vederhäftig betygsättning måste vara att påvisa det bostadspolitiska resultat som politiken lett till. Strömberg tycks härvidlag ha en annan mening. Detta torde bli framgå av hans replik till mig i vilken han förklarar sig vägra att "föra till torgs sin alldeles bestämda uppfattning" om vad mer hänt sedan den av honom beskrivna bostadspolitiken gick i "graven vid 1970-talets mitt".

Det är just då det gäller följderna av den stegvisa socialdemokratiska politiseringen av den tidigare fria bostadsmarknaden som Strömbergs sammanfattande betyg "success story" blir så härresande

felaktigt. Även om han till stöd anser sig kunna åberopa några mer eller mindre aningslösa uttalanden av ett antal utländska bostadspolitiska tänkare.

Själv är jag inte alldeles obevandrad på det bostadspolitiska området. Jag började min civila karriär i en byggmästarförening. Jag har suttit i Stockholms fastighetsnämnd i många år. Jag har varit ledamot av styrelserna för ett flertal av Stockholms kommunala och allmännyttiga bostadsföretag. Jag har dessutom såväl inom som utom riksdagen haft att utreda ett flertal frågor på bostadsmarknaden.

I sina jämförelser mellan den socialdemokratiska bostadspolitiken i "mönsterlandet Sverige" och en fri marknads "paradis för vargar och schakaler" bortser Strömberg ifrån, att i stort sett hela Europa låg i ruiner efter andra världskrigets slut och att det där gällde att omgående och med snart sagt alla medel skaffa så många som möjligt tak över huvudet. Och den – som likt mig själv – haft tillfälle att under 1950- och 1960-talet nära följa vad som åstadkoms utanför våra gränser vågar göra gällande, att det finns långt större skäl att därute tala om "success story" än hemma hos oss.

Särskilt märklig framstår Strömbergs i stort sett onyanserade uppskattning av det så kallade miljonprogrammets väldiga kvantitativa satsning. Redan efter några år visade sig resultatet bli delvis förslummade asociala bostadsområden – hemvist för åtskilligt av det som dagens svenska kriminalpolitik tafatt söker komma tillrätta med. Miljonprogrammets följer framstår som skrämmande. Hela stadsdelar har redan måst underkastas radikala ombyggnadsåtgärder. 1960-talets jättelika betongsilos motsvarar inte den

valfrihetens efterfrågan som marknaden skulle ha givit spelrum.

Den grundläggande idén bakom de bostadspolitiska reformer som drevs igenom i riksdagen efter kriget var — skriver Strömberg — ”att produktionen av bostäder skulle ske på ett planmässigt sätt”. Planmässig var förvisso den rent politiska målsättningen! Men historikern Strömberg underlåter att påvisa att planmässighet minst av allt kännetecknat själva bostadsbyggandet under denna period. Byggandet har tvärtom i hög grad styrts av från tid till annan varierande låne- och subventionsregler, av det kommunala markmonopolets ofta rent godtyckliga tillämpning samt av konjunkturpolitiska bedömningar, vilka till följd av bostadsproduktionens långsiktiga natur sällan kunnat rätt tidsanpassas och därför ofta fått verkningar motsatta de eftersträfvade.

Produktionen har generellt sett därför kommit att kännetecknas av plötsliga kast och tuvhopp mellan stimulans av nybyggnad ena året samt uppbromsande åtgärder det andra året samt mellan uppmuntrad ombyggnad ett år och idiotstopp året därefter — allt ägnat att leda till dåligt resursutnyttjande och fördyrad produktion.

Ingen objektiv analytiker torde idag kunna hävda att den socialdemokratiska bostadspolitiken motsvarat ens rimliga krav på vare sig planmässighet eller anpassning till bostadskonsumenternas genom fri efterfrågan tillkännagivna behov.

Dess resultat kan sammanfattas sålunda: Akut bostadsbrist med väldiga köer i våra tätorter. Segregerade bostadsområden. En svart marknad som gynnar de starka på de svagas bekostnad. Ett slags frälse bestående av dem som lyckats komma över en bostad och en allas kamp mot

alla för dem — främst de unga — som står utanför. Ett låst inflationsdrivande subventions- och bidragssystem. En osannolik hyressplittring med relativt sett låga hyror i det äldre centralt belägna bostadsbeståndet och mångdubbelt högre i mindre eftersökta, långt från centrum belägna fastigheter. Ett prisregleringssystem som innebär att de sämst förvaltade fastigheterna i det allmännyttiga bostadsbeståndet bestämmer vilka hyror mer effektiva fastighetsförvaltare får ta ut. Ett bostadsbestånd som kommit att helt domineras av kompakt hyreshusbebyggelse, trots att Sverige torde ha större utrymme än flertalet andra med oss jämförbara länder att satsa på sådan naturnära småhus- och villabebyggelse som flertalet bostadsökande visat sig föredra.

Nej, Thord Strömberg, den ”planmässighet” som sägs känneteckna socialdemokratisk bostadspolitik har fått i stort sett de följder som kännetecknat den planpolitik gentemot vilken de frihetsrörelser som präglar dagens Östeuropa nu revolterar.

Om något i praktiken bekräftat riskerna med en genomreglerad, politiserad — eller om man så vill — socialiserad marknadssektor, är det just det område som Strömberg i sin artikel förlänat det djupt ironiska betyget ”success story”.

Strömberg kan inte gärna vara omedveten om att flertalet svenska ekonomer och politiker idag över partigränserna är ense om att de stora samhällsekonomiska balansproblem som Sverige drabbats av till stor del har sina rötter i den bostadspolitik som socialdemokraterna bär ansvaret för. Ändock har historikern Thord Strömberg ingenting att säga härom!